

Vertrouw op de aangeboren mogelijkheden van kinderen!

Pedagoog en kinderarts Emmi Pikler

Veel leid(st)ers werken volgens de pedagogische visie van Emmi Pikler. Zij ontdekken dat verzorgingsmomenten tijdens het eten, verschonen en aankleden de gelegenheid bieden voor een leerzaam moment tussen kind en leid(st)er.

Maar wie was Emmi Pikler?

Veel misverstanden ontstaan dan wanneer men star adviezen opvolgt. Ik wil de ouders geen dogma's bijbrengen (...), belangrijk is dat wij ons het wezenlijke eigen maken. Dat wezenlijke is: Neem waar! Leer je kind kennen! Wanneer je echt merkt wat het verlangt, wanneer je voelt wat het werkelijk bedrukt, wanneer je ziet wat het nodig heeft, dan zal je ook juist handelen, je zult het goed begeleiden en opvoeden. (Emmi Pikler, Friedliche Babys – zufriedene Mütter)

Emmi Pikler werd in 1902 in Wenen geboren. Op zesjarige leeftijd verhuisde ze met haar ouders naar Boedapest. Toen ze besloot om kinderarts te worden, ging ze terug naar Wenen om medicijnen te studeren. Ze specialiseerde zich in kindergeneeskunde. In een interview vertelde Pikler over de kliniek van professor Von Pirquet, waarmee zij tijdens haar studie kennismaatte: 'Men kwam uit de hele wereld om daar te studeren vanwege de hoge genezingsstatistieken. Er werden weinig medicijnen gebruikt, men hield zich meer bezig met de opvoeding van de kinderen. Professor Von Pirquet vond het belangrijk dat de nieuwe kinderartsen leerden om gezonde kinderen gezond te houden en zich niet te

Emmi Pikler

bepikten tot het herkennen en genezen van ziekten. Niet de ziekte was de hoofdzaak, maar het kind. Afhankelijk van hun ziekte mochten de kinderen overdag uit bed. Er werden speelhoeken ingericht, zelfs voor de allerkleinsten. Ze kregen kleding en luiers aan waarin ze zich goed konden bewegen. Kinderen brachten meerdere uren buiten door of voor geopende vensters in speciale slaapzakken. Tijdens het eten gold de regel: geen lepeltje méér geven dan het kind prettig vindt.'

Pikler ging ervan uit dat het verzorgen van een baby al opvoeden is

Een soortgelijke instelling had professor Salzer van de afdeling kinderchirurgie. Hij slaagde erin de kinderen niet te laten huilen terwijl hij ze onderzocht: 'Daarvoor diende men vriendelijk en behoedzaam te zijn en de kinderen zo gerust te stellen, dat ze huilden als het werkelijk pijn deed, en niet uit angst.'

Door hun invloed kwam Pikler tot inzichten over lichaam, beweging en preventie die bepalend waren voor haar latere werk. Preventie betekende voor Pikler vooral het creëren van een omgeving die een gezond leven en een gezonde ontwikkeling bevordert.

Begeleiding van ouders

In 1935 kreeg Emmi Pikler een vergunning om zich als zelfstandig kinderarts in Hongarije te vestigen. Tien jaar lang werkte Pikler in haar eigen kinderartspraktijk. Ze hielp ouders met het scheppen van een omgeving die de gezondheid van de kinderen garandeerde, maar ook de mentale en fysieke mogelijkheden van de kinderen uitdaagde. Tijdens haar wekelijkse huisbezoekjes – verschillende kinderen noemden haar 'tante Emmi' – observeerde ze samen met de ouders hun kinderen en leerde hen te vertrouwen op de aangeboren mogelijkheden van baby's. Ze leerde de ouders het unieke, eigen tempo van de ontwikkeling te zien en te respecteren. Een totaal nieuwe manier van opvoeden in die tijd. De ouders waren trots op hun opgewekte en zelfstandige kinderen en genoten van hun ouderschap.

Het kindertehuis

In 1946, tijdens de nasleep van de Tweede Wereldoorlog, werd Emmi Pikler directeur van een tehuis voor kinderen van nul tot drie jaar in de Lóczystraat in Boedapest. Hier kon zij haar pedagogische ideeën verder uitwerken en

Laat een kind zelf actief meewerken aan zijn eigen zorg.

onderzoeken. Pikler leidde zelf de verzorgsters op. Zij deed dat vanuit haar visie dat (1) de baby al vanaf zijn geboorte kan communiceren en leren, en (2) het de taak van de volwassene is om de voorwaarden te creëren dat het kind daadwerkelijk kan communiceren en leren zodat hij of zij steeds zelfstandiger zal worden. Volwassenen moeten er voor zorgen dat het kind vrij kan bewegen om zijn sensorische ontwikkeling te bevorderen. Bovendien moet het kind een betrouwbare relatie met de volwassene kunnen opbouwen zodat hij zich veilig voelt.

Vanaf de start van het tehuis werden de ontwikkeling van de kinderen, de manier van verzorgen en de opvoedingsaspecten nauwkeurig vastgelegd. In 1961 werd Lóczy het 'Nationaal Methodologisch Instituut voor verzorging en opvoeding van baby's en kleine kinderen in tehuizen'. Vanaf die tijd werd het tehuis tevens een opleidingscentrum. Emmi Pikler was tot 1978 directeur. Daarna vervulde ze een adviserende rol tot aan haar dood in 1984. Sinds 1998 leidt Anna Tardos, Piklers oudste dochter, het Pikler Instituut.

Verzorgingsmomenten

Pikler ging ervan uit dat het verzorgen van een baby al opvoeden is. De verzorgingsmomenten tijdens het eten, baden, verschonen en kleden bieden de leid(st)er en het kind een regelmatig, intiem en plezierig samenzijn. De kwaliteit van de zorg wordt bepaald door de verbale en non-verbale communicatie tussen de volwassene en het kind. Door deze communicatie weet het kind wat het te wachten staat en kan het daarop inspelen. Zo kan het kind

Gebruik de verzorgmomenten om intiem met de kinderen samen te zijn.

actief meewerken aan zijn eigen zorg. Pikler hechtte zoveel waarde aan een zorgvuldige verzorging omdat het kind zich hierdoor veilig voelt. Door het gevoel van veiligheid kan het optimaal leren, met plezier bewegen en zelfstandig spelen. Alleen als het kind vanbinnen voelt dat het geliefd is, heeft het de interesse en de energie om zichzelf en zijn omgeving te onderzoeken. Onderzoek van Emmi Pikler toonde aan dat een baby niet alleen actief samenzijn met zijn moeder/verzorger nodig heeft, maar ook tijd en ruimte voor zichzelf. Uit de onderzoeken bleek ook dat de sensomotorische ontwikkeling van baby's samenhangt met de nieuwe indrukken die de baby dagelijks krijgt en hoe het daarmee omgaat. Bovendien is het van groot belang voor de persoonlijkheidsvorming van de baby dat hij de vrijheid heeft om te bewegen en activiteiten uit te voeren.

Pikler in onze tijd

Zijn Piklers pedagogische adviezen ook nu nog te gebruiken? Het lijkt alsof de tijd nu pas rijp is voor haar werkwijze. Er is internationaal een groeiende belangstelling voor haar werk. In Nederland kwam het werk van Emmi Pikler voor het eerst onder de aandacht door het boek *De Visie van Emmi Pikler* en de film *Vrij bewegen* in 2002.

In de cursussen die de Emmi Pikler Stichting Nederland verzorgt voor de kinderopvang, leren leid(st)ers een nieuwe manier van kijken naar kinderen en een andere manier van benaderen.

In de groepen die volgens de Pikler-pedagogiek werken,

zitten alerte en zelfstandige kinderen. Dankzij aangepast speelgoed spelen zij volop, toch heerst er meer rust in deze groepen. Leid(st)ers reageren voorspelbaar op de kinderen, waardoor zij zich veilig voelen. Vluchtige en oppervlakkige aandachtsmomentjes tussen kind en leid(st)er maken plaats voor langere, intensieve een-op-een verzorgingsmomenten. Tijdens deze momenten kan het kind van de verzorgende volwassenen leren. Verzorgen wordt een dialoog, verzorgen wordt opvoeden.

Innerlijke rust en vertrouwen

Hoewel de Pikler-pedagogiek vele praktische handvaten biedt, is het belangrijk dat de leid(st)ers vertrouwen hebben in de kwaliteiten van het kind en een zekere innerlijke rust hebben. Dit maakt de Pikler-pedagogiek waarschijnlijk anders dan andere pedagogische stromingen, waarbij kinderen meestal actief gestimuleerd worden door volwassenen.

Ouders willen meer dan ooit dat hun kind zo snel mogelijk gaat kruipen, lopen en praten. Daarbij verlangt de maatschappij dat ouders het liefst zo snel mogelijk weer gaan werken. Het is lastig om de innerlijke rust te bewaren. Goed nieuws voor de drukke ouders is dat Pikler heeft geleerd om vooral de verzorgingsmomenten op een dag te gebruiken om intiem met hun kind samen te zijn. Als tegenwicht tegen de huidige hectiek leert de Pikler-pedagogiek ouders met geduld en vertrouwen de ontwikkeling van hun kind te volgen en ervan te genieten! *

Auteur

Hedie Meyling is trainer/coach voor ouders en professionals die met baby's en peuters werken.

Informatie

Op het KinderopvangCongres op 26 maart geeft de Emmi Pikler Stichting Nederland twee workshops: *Eten is een feest* en *Spelende baby's*.

Tardos, Anna & David, Myriam, *De Visie van Emmi Pikler*. Amsterdam: Emmi Pikler Stichting. Prijs: € 14,50
Kijk voor meer informatie op www.pikler.nl

Deze en 45 andere portretten van grote pedagogen zijn onlangs gebundeld in het boek *Grote pedagogen in klein bestek*, dat onder redactie van Tom Kroon en Bas Levering verscheen bij Uitgeverij SWP (Prijs: € 29,90).